

Кохановський В.О.
*аспірант кафедри
цивільного права Київського
національного університету
імені Тараса Шевченка*

Kokhanovskiy V. O.
*postgraduate student of the
Department of Civil Law Kiev
national Taras Shevchenko
university*

КЛАСИФІКАЦІЯ ЗАСОБІВ РОЗМІЩЕННЯ (ГОТЕЛІВ) У ТУРИСТИЧНІЙ СФЕРІ ТА ЇЇ ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ (ЦИВІЛЬНО- ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)

УДК 347.453.3

Актуальність теми дослідження і постановка проблеми обумовлюються неухильним зростанням значення туризму і туристичної діяльності в усьому світі, а в умовах входження України у ринкове світове співтовариство надзвичайно актуалізувалися питання правового забезпечення розвитку цієї галузі. В літературі з цього приводу зазначається, що «..сучасна індустрія туризму є однією з найбільш високоприбуткових і динамічних галузей світового господарства. Туризм забезпечує близько 10 відсотків світового національного продукту. Туризм справляє вагомий вплив на такі ключові галузі господарств, як транспорт, зв'язок, торгівля, будівництво, сільське господарство, виробництво товарів народного споживання тощо, виступаючи каталізатором соціально-економічного розвитку...» [1, С.3].

Важливою складовою туристичного продукту є на сьогодні послуги готелів, їх матеріальна база, немайнові блага, які отримуються туристами під час проживання в них. На жаль в індустрії готельного бізнесу, яка сформувалась на світовому рівні ще у минулому столітті, дотепер не існує чіткої системи класифікації готелів, а звідси – і належного правового забезпечення їх діяльності залежно від виду і особливостей. Зазначене пояснює необхідність звернення до проблем класифікації засобів розміщення (готелів) у туристичній сфері, зокрема, до досвіду зарубіжних країн і формування власних висновків щодо значення такої класифікації для подальшого цивільно - правового регулювання відповідних вітчизняних відносин.

Зв'язок теми із важливими науковими і практичними завданнями. Тема статті пов'язана із дослідженнями у сфері цивільного права, які проводяться на державному рівні, НАПрН України і Київського націо-

нального університету, зокрема, відповідає бюджетній науково – дослідній роботі за темою «Теорія та практика адаптації законодавства України до законодавства ЄС» № 16 БФ 042 – 01, що запланована на період з 01 січня 2016 р. по 31 грудня 2018 р.

Аналізуючи останні дослідження і публікації, в яких започатковано розв’язання даної проблеми, слід, перш за все, згадати роботи відомих авторів, присвячені окремим проблемам цивільно – правового регулювання відносин у сфері туризму, серед яких: М.М.Агарков, М.О.Барінов, К.Г.Борисов, М.І.Брагінський, В.В.Вітрянський, Я.В.Вольвач, М.М.Гудима, Г.Дернбург, Г.М.Жарков, О.С.Іоффе, А.Ю.Кабалкін, Ю.Х.Калмиков, М.С.Кампоф, В.Ф.Кифяк, Е.Сohen, С.В.Максіменко, Д.І.Мейєр, Ю.В.Мігущенко, Є.Л.Пісаревський, Л.І.Савенко, О.Ю.Серьогін, В.І.Сінайський, С.Л.Соловійов, Є.О.Суханов, Д.П.Стригунова, А.А.Телестакова, Я.Ф.Фартдтхутдинов, Д.С.Frechtling, В.В.Чуднов, Р.В.Шабров, Г.Ф.Шершеневич, О.Штогрин, Є.Д.Шешенін, В.Ф.Яковлев та ряд інших.

На рівні вітчизняних дисертаційних досліджень, які використовувалися при написанні цієї роботи, слід відмітити роботи О.Ю. Серьогіна «Правове регулювання міжнародних туристичних відносин», спеціальність 12.00.03, 2002 р. (Київ); М.М. Гудими «Захист прав споживачів за договором про надання туристичних послуг», спеціальність 12.00.03, 2012 р. (Івано – Франківськ), Ю.Г.Коросташевець «Цивільно – правове регулювання надання готельних послуг», спеціальність 12.00.03, 2017 р. (Київ) та стаття Уляни Левкович «Види готелів та їх рівень комфорту надання послуг маркетологами для туристів в ринкових умовах» 2014 р. В роботі використані також дослідження проблем туризму і туристичного бізнесу спеціалістів різних галузей науки, які допомогли з’ясувати питання змісту ряду понять і загальної класифікації готелів.

Слід, між тим, відмітити, що залишається невирішеною низка теоретичних і практичних питань, які стосуються проблем поняття і класифікації (видів) засобів розміщення (готелів) в праві, зокрема, класифікації його видів з метою цивільно – правового врегулювання відносин у сфері туризму.

Мета і задачі дослідження. Мета даної статті полягає у виявленні комплексу теоретичних і практичних проблем, а також формуванні власних висновків і пропозицій щодо особливостей класифікації засобів розміщення (готелів) для подальшого цивільно – правового регулювання відносин у сфері туризму.

Для реалізації вказаної мети необхідно вирішити ряд задач: виявити основні передумови і закономірності виникнення і розвитку засобів

розміщення (готелів) туризму як особливого явища і як сфери регулювання правом; розкрити питання поділу засобів розміщення на види в історичному контексті та появи міжнародних актів та законодавства окремих країн щодо готельного бізнесу; розкрити особливості розвитку видів готелів в Україні і перспективи їх класифікації з метою подальшого ефективного регулювання туристичних відносин; виявити її правове значення.

Виклад основного матеріалу. Класифікація засобів розміщення у туристичній сфері зазвичай здійснюється згідно ряду критеріїв. При цьому метою класифікації передусім є визначення відповідності того чи іншого готелю і його номерів прийнятим на практиці стандартам, враховуються також порядок обслуговування та деякі інші фактори.

Будучи визначальними складовими туристичного продукту, які характеризуються подвійною природою – немайновим змістом (саме розміщення у готелі, сприйняття його атмосфери тощо) у поєднанні із майновою «формою» втілення (готель як комплекс матеріальних складових), засоби розміщення впливають як на якість туристичних послуг, так і на загальне сприйняття туристом так званих «вільних ресурсів» - які пояснюються економістами як такі, які споживаються переважно безкоштовно [2, С.369]. Втім, це не позбавляє їх якості товару для задоволення туристичних потреб.

Основною характеристикою готелю є його категорія. Саме завдяки визначенню категорії встановлюються обсяг послуг, особливості управління, тарифи на головні і додаткові послуги і загалом ринкові позиції.

Спеціалісти із організацій готельного обслуговування вважають, що значна кількість готельних підприємств, регіональні й національні особливості підходів до класифікації зумовлюють систематизацію типів і характеристик закладів розміщення і звертають увагу на те, що критерії, за якими класифікують заклади розміщення і номери, утверджують і затверджують міжнародні і національні організації, що охоплюють державні організації, професійні союзи, туристичні підприємства [3, С.77].

Світовою практикою вироблено два підходи до питання про систему класифікації засобів розміщення – офіційний і професійний.

Перший підхід, характерний для таких країн як Франція, Італія, Греція та ряд інших, передбачає, що розробкою, здійсненням і контролем за відповідним рівнем якості і комфорту засобу розміщення займаються державні органи. Категорії, які присвоюються тому чи іншому засобу розміщення, офіційно фіксують. Зразу відмітимо, що такий підхід характерний і для України.

Другий підхід спирається на недержавні об'єднання і союзи у сфері гостинності, такі як Швейцарська і Австрійська готельні асоціації тощо.

Найважливішою підставою поділу на види і класифікації засобів розміщення слід визнати рівень комфорту, який включає у себе цілу низку характеристик, таких як стан самої будівлі, доступність транспортного сполучення, територію і її облаштування, стан номерного фонду і комунальних зручностей, наявність і рівень комфорту закладів харчування, інтер'єр, наявність приміщень для конференцій, ділових зустрічей, спорту, матеріально – технічне, інформаційне і рекламне забезпечення, рівень і якість додаткових послуг, якість обслуговування персоналу і його рівень підготовки тощо. Отже, рівень комфорту визначається або за так би мовити кількісною характеристикою матеріально – технічної бази готелю, або власне за якісними показниками. Таким чином, наприклад, національні системи класифікації готелів умовно утворюють такі групи: європейська система і індійська. Остання орієнтована на бальну оцінку і характерна для країн, які розвиваються. Водночас європейська система бере свій початок із французької національної системи і нині притаманна більшості розвинених держав.

З урахуванням наведених систем можна визначити більше тридцяти варіантів класифікації засобів розміщення, серед яких: європейська система «зірок», літер (наприклад, грецька - А,В,С), корон або ключів (характерно для Великобританії), індійська система балів, система розрядів тощо. При цьому навіть між готелями однієї категорії можуть бути значні відмінності. Для найбільш якісних і комфортних готелів класифікація практично не може бути застосована через надзвичайно високий рівень обслуговування.

Не можна не згадати також, що у таких країнах як Австрія, Китай, Швеція категоризація здійснюється на добровільних засадах, а в Ізраїлі і Фінляндія взагалі відсутні національні системи класифікації готелів, що ускладнює узагальнення у цьому питанні і породжує дискусії як у туристичній сфері, так і у правових питаннях.

За рівнем, вартістю та асортиментом послуг готельні підприємства поділяються на типи: дешеві готелі з обмеженим сервісом і готелі «люкс», наприклад, флайтелі; за режимом експлуатації – на цілодобові, сезонні та змішаної дії; за місцем розташування – готелі, розміщені в місті і за містом, придорожні (мотелі) і готелі на воді (ботелі); флотелі (великі готелі на воді), аквателі і шале тощо; за кількістю спальних місць – малі (менше 100 місць); середні (від 100 до 500 місць); великі (понад 500 місць). До-

кладно перераховуються також усі можливі види готелів у літературі [4, С.166 – 171; 5].

Можна також виокремити кілька основних типів готелів: готель «люкс»; готель високого класу; готелі середнього рівня; апарт – готелі; економ класу; мотель; курортний готель; типу кондомініуму тощо [3, С. 181 - 182].

Згідно досліджень, проведених у 2004 році Всесвітньою туристичною організацією (ВТО) та Міжнародної готельної асоціацією, офіційна система класифікації готелів на цей час була прийнята у 83 країнах світу. При цьому у 23 країнах вона поширювалась на мотелі, пансіонати і апартготелі, у 20 державах була пов'язана із встановленням тарифів для певних категорій готелів. Національна туристична адміністрація разом із органом місцевого самоврядування здійснювала класифікацію готелів у 49 країнах світу, а професійні готельні організації – у 48 країнах. Обов'язковою вимога класифікації засобів розміщення була у 46 країнах, отримання відповідної ліцензії – у 55 країнах, а 32 країни не висували вимог до будь – якої офіційної класифікації [Цитовано за 2, С.80, 300 - 301].

Найбільші туроператори, які мають доступ до значних обсягів засобів розміщення в багатьох країнах, використовують усі перераховані системи класифікації, а також власну. Готельні корпорації розробляють зазвичай власну класифікацію згідно із маркою свого продукту.

Не зупиняючись у статті на тривалому процесі надання, доповнення, відхилення тощо пропозицій щодо створення єдиної міжнародної класифікації готелів і намаганнях надати цьому процесу правове забезпечення з огляду на запропоновані обсяги, зазначимо лише, що подібні спроби робилися, починаючи із 1952 року і продовжуються донині, коли актуальним стало електронне резервування готелів.

У 2003 році в Україні були прийняті стандарти, згідно яких суб'єкти готельного бізнесу регулюють свою діяльність. Це, зокрема, стандарт «Послуги туристичні. Класифікація готелів» [6] і стандарт «Послуги туристичні. Засоби розміщення. Загальні вимоги» [7]. Із цього можна зробити висновок, що в нашій країні класифікація присутня на рівні виділення готелів та інших засобів розміщення. Причому до останніх застосовуються лише загальні вимоги.

У відповідності із п.4.1 стандарту «Послуги туристичні. Класифікація готелів» класифікація готелів та аналогічних засобів розміщення за категоріями здійснюють згідно із загальною характеристикою готелю, яку визначають комплексом вимог до матеріально – технічної оснащеності, переліку надаваних послуг, кваліфікації персоналу, готелі класи-

фікують за п'ятьма категоріями і позначають зірками від однієї до п'яти (п.4.2). Кількість зірок збільшується з підвищенням рівня обслуговування. Згідно п. 4.1 стандарту «Послуги туристичні. Засоби розміщування. Загальні вимоги» засоби розміщування поділяють на колективні та індивідуальні. У тексті стандарту надається детальний перелік і тих, і інших. Так, до перших належать готелі і аналогічні їм засоби розміщення, до других – кімнати, орендовані у сімейних будинках, житло, орендоване в приватних осіб або через агентства, а також неосновне особисте житло, надане безоплатно родичам та знайомим. Втім, категоризація або присвоєння зірок згідно держаних стандартів не є обов'язковими, йдеться про обов'язковість сертифікації щодо питань безпеки.

Кількість сертифікованих готелів збільшилась після прийняття нової редакції Закону України «Про туризм» [8], що позначилось і на їх якості, оскільки сьогодні тур фірми за умовами законодавства мають право працювати лише із сертифікованими засобами розміщення.

Існує також міжнародна класифікація готельних номерів, яка здійснюється згідно ряду основних критеріїв.

Висновки. Підводячи підсумки, слід зазначити, що класифікація готелів та інших засобів розміщення важлива для правового регулювання відносин, що виникають між організаціями, що пропонують туристичний продукт і туристами, а також між туроператорами, турагентами і самими засобами розміщення. Передбачаємо, що значний вплив така класифікація може мати і на відповідні зобов'язальні відносини.

Спроби створити єдину міжнародну класифікацію готелів і надати цьому процесу правове забезпечення робилися, починаючи із 1952 року і продовжуються донині, коли актуальним стало електронне резервування готелів.

У 2003 році в Україні були прийняті стандарти, згідно яких суб'єкти готельного бізнесу регулюють свою діяльність: «Послуги туристичні. Класифікація готелів» і «Послуги туристичні. Засоби розміщування. Загальні вимоги» [7]. З цього часу в нашій країні класифікація присутня на рівні виділення готелів та інших засобів розміщення, причому до останніх застосовуються лише загальні вимоги.

Будучи однією із визначальних складових туристичного продукту, які характеризуються подвійною природою – немайновим змістом (саме розміщення у готелі, сприйняття його атмосфери тощо) у поєднанні із майновою «формою» втілення (готель як комплекс матеріальних складових), засоби розміщення впливають як на якість туристичних послуг, так і на

загальне сприйняття туристом так званих «вільних ресурсів». Втім, це не позбавляє їх якості товару для задоволення туристичних потреб.

1. *Encyclopedic Dictionary-Tourist Guide. Contributing authors: V.A. Smolij, V.K. Fedorchenko V.I. Cibuh / Foreword V.M. Lytvyn - K.: Publishing House «Word», 2006 - 372 p.*
2. *Malskaya M.P., Antonyuk N.V., Hanich N.M. International Tourism and Services: Tutorial. - K.: Knowledge, 2008. – 661 p.*
3. *Organization of hotel service: a textbook / M.P.Malsk, I.G.Pandyak, Yu.S. Zanko. - K.: Knowledge, 2011. – 366 p.*
4. *Uliana Levkovich Types of hotels and their level of comfort for providing marketers with market services for tourists in the market conditions // Youth and Market # 4 (111), 2014.*
5. *Korostashivets Y.G. Civil law regulation of hotel services. Dissertation disser-tation ... .kand. jur Sciences in specialty 12.00.03, Kyiv, 2017 - 21 p.*
6. *DSTU 4269: 2003. National Standard of Ukraine. Touristic services. Classification of hotels as of 01.07.2004. Legislative base of DNAOP. Official site. // Electronic resource. Access code: http://dnaop.com/html/29982/doc-%D0%94%D0%A1%D0%A2%D0%A3_4269_2003.*
7. *DSTU 4268: 2003. National standard of Ukraine. Touristic services. Means of placement as of 01.07.2004 // Electronic resource. Access code: <http://dbn.at.ua/load/normativy/dsta/5-1-0-941>.*
8. *About tourism. Law of Ukraine dated 15.09. 1995 № 324/95 - BP // Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (BPD), 1995, No. 31, St.241. Electronic re-source. Access code: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>.*

Кохановський В. О. Класифікація засобів розміщення (готелів) у туристичній сфері та її правове значення (цивільно-правовий аспект).

Стаття присвячена аналізу поняття, видів і класифікації засобів розміщення (готелів) та її правовому значенню. Наводяться підстави і приклади класифікації готелів та інших засобів розміщення у практиці різних країн, досліджуються міжнародні акти і законодавство, в яких закріплено поділ готелів на види. Автор приходить до висновку, що класифікація готелів та інших засобів розміщення важлива для правового регулювання відносин, що виникають між організаціями, які пропонують туристичний продукт і туристами, а також між туроператорами, турагентами і самими засобами розміщення. В статті підкреслюється, що як визначальна складова туристичного продукту, яка характеризується подвійною природою – немайновим змістом (саме розміщення у готелі, сприйняття його атмосфери тощо) у поєднанні із майновою «формою» втілення (готель як комплекс матеріальних складових), засоби розміщення впливають як на якість туристичних послуг, так і на загальне сприйняття туристом так званих «вільних

ресурсів», що не позбавляє їх якості товару для задоволення туристичних потреб.

Ключові слова: туризм, туристична сфера, класифікація засобів розміщення (готелів), правове значення класифікації, цивільно – правові аспекти.

Kokhanovskiy V. O. Classification of accommodation facilities (hotels) in the tourism sector and its legal meaning (civil legal aspect)

The paper deals with the concept, types and classification of accommodation facilities (hotels) and its legal meaning. The bases and examples of the classification of hotels and other accommodation facilities in the practice of different countries are given, international acts and legislation are investigated, in which the division of hotels into species is fixed. The author concludes that the classification of hotels and other accommodation facilities is important for the legal regulation of relations between organizations offering tourist products and tourists, as well as between tour operators, travel agents and accommodation facilities themselves. The article emphasizes that as a defining component of a tourist product characterized by a double nature - non-property content (namely, accommodation in the hotel, perception of its atmosphere, etc.), in combination with the property «form» of embodiment (the hotel as a complex of material components), the means of accommodation affect both the quality of travel services, and the general perception of the tourist so-called «free resources», which does not deprive them of the quality of goods to meet the tourist needs.

Keywords: tourism, tourism sphere, classification of accommodation facilities (hotels), legal value of classification, civil - legal aspects.